

Джинджоян В.В.

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Дніпровського гуманітарного університету

Лісний Д.В.

кандидат юридичних наук, доцент
помічник ректора з міжнародних зв'язків
Дніпровського гуманітарного університету

Тітов Є.М.

здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

На протязі багатьох років в якості одного з основних цільових показників розвитку, які застосовувались при розробці політики, виступало економічне зростання. Вважалося, що досягнення економічного зростання автоматично тягне за собою прогрес у розвитку людини і всього суспільства, а збільшення сукупного обсягу виробництва (наприклад, зростання ВВП на душу населення) зменшує масштаби бідності і підвищує загальний добробут населення. В основі такого припущення лежала думка про те, що виробництво породжує доходи, а більш високі доходи в свою чергу, підвищують матеріальний, або економічний добробут [1].

Людський розвиток – це зміна індивідуальної та суспільної корисності людського потенціалу та людського капіталу з точки зору провідної мети – забезпечення добробуту. У світогосподарському масштабі розвиток людських ресурсів відбувається у межах потенційних людських можливостей за рахунок внутрішніх та зовнішніх чинників впливу. Розвиток людських ресурсів може мати позитивні та негативні наслідки. Відповідно, на практиці, оцінюючи стан розвитку людських ресурсів у певний момент часу або в динаміці, необхідно враховувати спрямованість, результативність, якість, корисність, спосіб, стійкість, сталість, гармонійність, економічний ефект, економічну ефективність та збалансованість розвитку [2].

Усвідомлення того, що економічне зростання не є синонімом людського розвитку, приходило з наростанням соціально-політичної нестабільності і бідності населення. Практика деяких країн, що розвиваються показала, що становище людей може погіршуватися і при розвитку виробництва. У таких країнах спостерігався швидке економічне зростання, але при цьому зберігалися нерівність, неповна зайнятість населення і повсюдна бідність. Тоді

як інші країни змогли домогтися досить задовільного рівня добробуту, незважаючи на невеликі доходи. Ставало очевидним, що економічне зростання само по собі не здатне забезпечити справедливого розподілу ресурсів. Це відбувалося лише в тих небагатьох країнах, уряди яких цілеспрямовано вживали заходів для збільшення рівності, в тому числі здійснювали програми в області освіти і охорони здоров'я. Що стосується найбагатших країн, то доказом того, що високий рівень доходів не несе захист від людських поневірянь, стали такі показники як зростання рівня злочинності, забруднення навколишнього середовища, поширення захворювань, послаблення соціального положення. Високі темпи економічного зростання не привели до поліпшення життя людей [3].

Досвід розвитку 60-х рр. підтвердив, що без здійснення широкомасштабних соціальних програм неможливо домогтися істотного підвищення якості життя, вирішення соціально-демографічних проблем, створення продуктивної системи зайнятості та скорочення масштабів бідності.

З огляду на ці обставини, на початку 70-х рр. основна увага економічних концепцій розвитку стало зміщуватися в сторону взаємодії економічного і соціального розвитку, до проблеми розподілу доходів і благ, підвищення ролі публічного сектора. В результаті була висунута концепція, що отримала назву «перерозподіл за рахунок зростання», метою якої було забезпечення добробуту людей, в першу чергу незаможних, за допомогою розширення трудомістких виробництв, а отже збільшення ВВП, заробітної плати і доходів населення; масштабної державної підтримки соціальної сфери і залучення широких верств населення до участі в розробці та плануванні. Це повинно було привести до поліпшення розподілу без шкоди для доходів і активів багатих [4].

Більш прямий підхід був розроблений в середині 70-х років в рамках концепції, відомої під назвою «концепція базових потреб», в якій основна увага приділялася відповідальності держави за надання всім людям елементарних засобів до існування: харчування, медичного обслуговування, освіти.

Проте ні ідея «перерозподілу за рахунок зростання», ні «концепція базових потреб» не набули широкого поширення. Штучний поділ розвитку на економічне і соціальне все ще не було подолано. Взаємозв'язок між економічним зростанням і якістю життя людей ще не проясниться до кінця. Базові потреби, наприклад, в основному зводилися до надання товарів і послуг, а не до показників якості життя людей; основний акцент був зроблений на державу, і населення виступало в якості одержувачів, а не активних учасників діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку. Більш того, такі заходи знижували економічну активність, при цьому надмірно збільшуючи витрати держави на соціальну сферу [4].

До початку 80-х років стало очевидно, що економічний розвиток як такий не може бути визнаний цінністю. В багатьох країнах спостерігалися уповільнення темпів економічного зростання і структурна криза. У політиці

розвитку на перший план висувуються якісно нові пріоритети, такі як скорочення державного боргу і витрат, подолання економічного спаду.

На такій інтелектуальній основі Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй були створені організаційні рамки для поширення ідей і практики людського розвитку в усьому світі. Концептуальний підхід до людського розвитку, розроблений на основі наукових теорій групою експертів ПРООН і вперше викладений у всесвітній Доповіді про розвиток людини за 1990 рік (ці доповіді відтоді стали щорічними), розглядає розвиток людського потенціалу як власне мету і критерій суспільного прогресу. При цьому людський розвиток може розглядатися і як чинник зростання продуктивності праці та національного доходу, проте це зростання має сенс лише у тому разі, коли воно справді впливає на розширення можливостей людей.

Список використаної літератури:

1. Сардак С.Э., Суханова Д.Ю. Теоретико-прикладные аспекты безопасности человеческого развития. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №5(16). С. 203-209.
2. Сардак С.Е. Управлінсько-регуляторні аспекти розвитку людських ресурсів в умовах глобалізації : моногр. Д. : Вид-во ДНУ, 2012. 460 с.
3. Приймак В.І., Ткач І.І. Генеза екомологічної парадигми людського розвитку. *Україна: аспекти праці*. 2008. №3. С. 28-34.
4. Грішнова О.А. Людський розвиток : навчальний посібник. К. : КНЕУ, 2006. 308 с.
5. Sardak S., Korneyev M., Dzhyndzhoian V., Fedotova T., Tryfonova O. Current trends in global demographic processes. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Volume 16. Issue 1. PP. 48-57.

Джинджоян В.В.

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Дніпровського гуманітарного університету

Михайлик А.С.

здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Дніпровського гуманітарного університету

ПРИРОДА ІННОВАЦІЙ В ТУРИЗМІ

Сучасний світ розвивається динамічно і швидко. Нові технології вже досліджують космічні простори та підземні надра нашої планети. Тому не є дивовижним, що змін та нових впроваджень потребує й туристична галузь.